

Till Utbildningsdepartementet

Remissvar över utredningen

Framtidens yrkeshögskola – stabil, effektiv och hållbar (SOU 2023:31)

Sammanfattning

Yrkeshögskolan fungerar bra men det finns förbättringspotential. Många förslag tas upp i utredningen, men en del saknas. Yrkeshögskolan växer kraftigt och det finns en klar politisk majoritet för att den ska expandera ytterligare, därför är det viktigt att även behandla de tilläggsförslag vi anser saknas i utredningen.

I detta remissvar ges kommentarer på de delar som utredningen omfattar, plus de fyra tilläggsförslag vi anser är av stor vikt för att säkerställa att utbildningsformen och dess myndighet även kan tillfredsställa arbetslivets framtida behov med hög kvalitet:

- **Tillväxtutbildningar:** de studerande ska ha kunskaper som svarar mot arbetslivets behov vid examenstillfället, inte vad som framkommer i 5-8 år gammal statistik.
- **Bredare tillträde och multikompetens:** digitaliseringen och AI påverkar alla yrken och alla branscher, utbildningar får därför inte låsas till förlegad yrkes- eller utbildningsnomenklatur.
- **Professionalisering:** utbildningsanordnarna ska bedömas utifrån egen kunskap för att förhindra de allt fler skrivbordsprodukter som sänker utbildningsformens kvalitet och är i strid med intentionerna bakom utbildningsformen.
- **Vem granskar Myndigheten för yrkeshögskolan?** Beviljanden som i efterhand visar sig vara felaktiga får inte sopas under mattan av myndigheten. Dessa kostar inte bara samhället utan även de studerande tid och pengar men fångas inte upp av exempelvis Riksrevisionen.

Dessa fyra tilläggsförslag förklaras mer utförligt sist i detta remissvar.

Malmö 2023-10-30

Claes Magnusson
Rektor, Malmö Yrkeshögskola

Utredningsförslaget:

Gemensamt antagningssystem:

Vi är positiva till central antagning som stärker den fria tävlan som råder mellan anordnarna, men samtidigt minskar byråkrati och kostnader orsakade av SDG-förordningen.

Studiedokumentation

Vi anser att Myndigheten för yrkeshögskolan INTE ska försöka bygga ännu ett studiedokumentationssystem utan låta anordnarna lösa denna fråga, exempelvis genom mer moderna lösningar från tredje part, exempelvis med förankring av examensbevis i blockkedja.

Examina och progression

Vi är positiva till att möjliggöra korta kurser på högre nivå, SeQF 6, men det stora behovet från arbetsmarknaden gällande det livslånga lärandet finns på nivå SeQF 7. En stor del av arbetslivet önskar praktiska utbildningar på högre nivå för de som redan har en grundläggande akademisk kunskap och/eller motsvarande kunskaper från arbetslivet.

Om staten tillåter högskolor att bedriva yrkeshögskoleutbildning borde det omvända också tillåtas. Högskolan är idag det enda statliga monopolet inom utbildning. Arbetsmarknaden hade verkligen uppskatta nya, praktiska, relevanta och effektiva utbildningar på högre nivå.

Stadigvarande beviljanden

Vi håller med utredaren om att stadigvarande beviljande INTE bör införas. Med sådana beviljanden riskerar yrkeshögskolan att stelna, den fria tävlan mellan anordnare begränsas och andelen skrivbordsprodukter från stora skolkoncerner och kommuner öka.

Godkännande av anordnare

Inga kommentarer.

Anordnarens och ledningsgruppens ansvar

Inga kommentarer.

Innehåll, namn och andra förändringar

Inga kommentarer.

Omställning och Ett fjärde tekniskt år

Inga kommentarer.

Sekretess- och dataskyddsreglering.

Inga kommentarer.

Förslag utanför utredningen:

Tillväxtutbildningar

Den tekniska utvecklingen går allt snabbare och arbetslivet i Sverige måste få bättre möjlighet att ta till sig digital spetskompetens, inklusive de nya affärsmöjligheter som följer med den tekniska utvecklingen.

Därför är det bekymmersamt att yrkeshögskolan saknar instruktioner att se framåt. Föregångaren KY reserverade en del av anslaget till vad som kallades riskutbildningar, alltså utbildningar där man inte med hjälp av statistik och tidigare resultat kunde avgöra ett behov på arbetsmarknaden – men där man med stor säkerhet kunde anta att det kommer finnas ett sådant behov.

Idag omvärldsbevakar Myndigheten för yrkeshögskolan med hjälp av branschorganisationer och 5-8 år gammal statistik från bland annat Arbetsförmedlingen, SCB och regionerna. Men för att YHL §1 om arbetslivets behov ska uppfyllas, borde kunskaperna hos den studerande vara korrekta vid det tillfälle denne tar examen och ska börja arbeta, vilket kan ligga 3-5 år framåt i tiden.

Detta ger ett spann på minst 8-10 år vilket är alldeles för stort, speciellt inom mjukvaruutveckling och ny teknik. Räknar vi med tre beviljanden på ett tvåårigt program, kan spannet sträcka sig 15 år från statistik till examen, vilket definitivt kommer påverka både den studerandes och arbetsgivarens möjligheter omsätta dessa kunskaper.

Vi föreslår att en del av yrkeshögskolans budget ska avsättas för att bevilja tillväxtutbildningar där mer vikt läggs vid kunskapernas framtida potential. En praktisk lösning kan vara att arrangera en separat ansökningsomgång för denna typ av utbildningar som då kan bedömas på annat sätt.

Bredare tillträde och multikompetens

Digitaliseringen slår igenom i alla branscher och alla yrken. Detta framgår tydligt i den utredning som Tillväxtverket och UKÄ genomförde kring kompetensförsörjningen av digital spetskompetens som konstaterade att tekniska kunskaper inte ska reserveras för de med teknisk utbildning.

”Ett utmärkande kännetecken för digital spetskompetens är förmågan att kombinera tekniska kompetenser med andra typer av kunskaper. I den mån det är möjligt och relevant bör tekniska kompetenser kombineras med både tvärvetenskapliga och praktiska kompetenser relaterade till digitalisering, såsom exempelvis domänkunskaper inom vissa ämnen eller en förmåga att driva förändringsarbete inom digitalisering på organisations- eller samhällsnivå. En kombination av kunskaper ger upphov till synergieffekter, varför främjandeinsatser inte bör avgränsas till enbart tekniskt innehåll i utbildningar och andra kompetenshöjande insatser.”

Vi föreslår att yrkeshögskolan ska öppna upp för teknikutbildningar även för de med annan domänkunskap än traditionell data/IT. Hälsa- och sjukvård, skola, grafisk industri och många andra har ett stort behov av att kunna kombinera sitt yrkeskunnande med nya tekniska kunskaper. Introduktionen av AI-baserade tjänster skyndar på denna omställning. Därför bör yrkeshögskolan inte i onödan låsa ute stora branscher genom förlegade förkunskapskrav eller snäva branschintressen, speciellt när det gäller studerande med lång yrkeserfarenhet och reell kompetens.

Vi föreslår även att yrkeshögskolan friare ska kunna bevilja utbildningar som gränsar över flera områden, exempelvis teknik-juridik-ekonomi.

Professionalisering

Försöksverksamheten, KY och YH har funnits i snart 30 år vilket medför att den professionaliserats. Detta är mestadels positivt och ger styrka åt utbildningsformen. Men det innebär också en utveckling mot större men färre anordnare vilket påverkar utbildningarnas innehåll och kvalitet.

Yrkeshögskolan bör inte resa hinder för små, nya och innovativa anordnare utan tvärt om aktivt stödja möjligheter för dessa att delta i den fria tävlan som ansökan om beviljanden innebär.

Vi föreslår att yrkeshögskolan bättre ska utnyttja YHL §12 som säger att *"Utbildningsanordnaren ska ha den kompetens och de förutsättningar som krävs för att anordna utbildning inom det yrkesområde som utbildningen avser"* för att stoppa uppenbara skrivbordsprodukter från större skolkoncerner och kommuner och ge plats för fler små anordnare med innovativa och nya utbildningar.

Myndigheten för yrkeshögskolan bör åläggas finna andra metoder för att rättvist kunna bedöma ansökningar från olika anordnare och inte enbart göra en mekanisk granskning som medför att äldre kunskaper från större aktörer med tillgång till konsulter och telemarketing felaktigt prioriteras och slår undan behövliga nya kunskaper, exempelvis hos små och innovativa startups.

Vi föreslår att yrkeshögskolans särart ska stärkas genom att möjliggöra nya förslag och inriktningar från nya och mindre anordnare. Det kommer kräva mer arbete, men yrkeshögskolans syfte är inte att ge dess myndighet bekväma arbetsuppgifter.

Vem granskar Myndigheten för yrkeshögskolan?

Myndigheten för yrkeshögskolan har en mycket väl fungerande organisation för tillsyn och kvalitetsgranskning vilket sätter press på anordnarna. Men vem granskar kvaliteten på de beviljanden som Myndigheten för yrkeshögskolan gör varje år?

Myndighetens slogan är *"Rätt kompetens i rätt tid"* men idag saknas metoder och rutiner för att se om det verkligen förhåller sig så. Vid de tillfällen en utbildning inte fungerar – är det då fel på anordnaren, innehållet eller utförandet – eller är det helt enkelt en utbildning som inte borde beviljats från första början? Felaktigt beviljade utbildningar kostar inte bara samhället utan är också dyra för de studerande som offrat både tid och studielån på en utbildning som inte borde beviljats.

Vi anser att Myndigheten för yrkeshögskolan borde ges i uppdrag att granska sin egen roll i de fall där utbildningar inte fungerat, exempelvis där anordnaren medger att det är svårt att attrahera sökande, där så kallat startbidrag betalas ut för tomma stolar, där det saknas arbetsplatsförlagda moment (LIA) eller där examensgraden är märkbart låg.
